

FAURIREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN — ETAPĂ NOUĂ, SUPERIOARĂ ÎN MIȘCAREA REVOLUȚIONARĂ ȘI DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA

prof. univ. dr. NICOLAE PETREANU

Expresie a necesității politice a timpului, care a decurs din locul și rolul crescând al clasei muncitoare în viața societății românești, făurirea Partidului Comunist Român, la Congresul din mai 1921, a încununat o perioadă de creștere impetuoasă a mișcării revoluționare și, totodată, a ridicat pe o treaptă superioară activitatea detașamentului de avangardă, revoluționar al clasei muncitoare din România.

Partidul Comunist Român este moștenitorul întregului tezaur al tradițiilor revoluționare ale clasei muncitoare, ale organizațiilor sale politice și profesionale, exponentul fidel al intereselor vitale ale întregului nostru popor. În constituirea partidului comunist s-au îngemănat trăsăturile pozitive și sensurile progresiste ale mișcării muncitorești, revoluționare anterioare, s-au afirmat mai pregnant și în termeni de acțiune practică țelurile fundamentale ale proletariatului și, odată cu ele, aspirațiile înaintate ale poporului român.

„Crearea Partidului Comunist Român pe baza ideologiei marxist-leniniste — se arată în Programul P.C.R. — a marcat o etapă nouă, superioară, atât pe plan politic și ideologic, cât și organizatoric în mișcarea revoluționară din România, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare“, acest eveniment, de o uriașă importanță, dând un nou și puternic avânt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră¹.

Făurirea statului național unitar român, deziderat realizat prin lupta neabătută a celor mai înaintate forțe ale societății, a maselor largi populare, a creat condiții favorabile pentru dezvoltarea forțelor de producție, pentru afirmarea și unificarea la dimensiunile întregii țări a mișcării muncitorești și a tuturor forțelor progresiste, a determinat noi perspective pentru progresul României. În perioada ce a urmat, au fost adoptate însemnate reforme cu un caracter burghezo-democratic, cum au fost: votul universal, reforma agrară, reforma administrativă, reforma financiară. A fost adoptată o nouă constituție, care, reflectând realitatea desăvârșirii unității statale, definea România ca „un stat național unitar și indivizibil“ și proclama caracterul independent și suveran al statului român.

Schimbările produse în evoluția economică și social-politică a țării au fost însoțite de o vie efervescență politică și ideologică, în centrul căreia un rol tot mai important îl are clasa muncitoare, clasa cea mai avansată

a societății. În acești ani, a crescut într-o măsură importantă forța proletariatului, capacitatea lui de a se situa în avangarda mișcării generale progresiste. Totodată, s-a manifestat, cu o intensitate nemaicunoscută pînă atunci, mișcarea oamenilor muncii, a unor largi și diverse categorii sociale, care s-au alăturat luptei clasei muncitoare pentru rezolvarea democratică a marilor și complexelor probleme care se puneau, cu acuitate, în fața societății românești.

Condițiile social-economice și politice interne, marcate îndeosebi de uriașele distrugerii și pierderi materiale și umane cauzate prin ocuparea, în timpul războiului, a unei mari părți a țării, pe de o parte, operațiile militare și jaful puterilor centrale cotropitoare ca și influența conjuncturii internaționale, pe de altă parte, au determinat un puternic avînd revoluționar al maselor populare, care a avut loc în condițiile creșterii mișcării revoluționare pe plan internațional. Puterea Sovietică se consolida, înfrîngînd contrarevoluția internă și intervenția imperialistă. În noiembrie 1918 au izbucnit revoluții burghezo-democratice în Germania, Ungaria, Cehoslovacia, Austria. În Ungaria, în martie 1919, revoluția burghezo-democratică s-a transformat în revoluție socialistă, ducînd la instaurarea, pentru un scurt timp, a puterii muncitorești. În 1919, în diferite orașe și provincii din Germania clasa muncitoare a preluat vremelnice puterea. În aceste împrejurări, țelurile unei noi orînduiri sociale, lipsite de exploatare, au devenit un ideal care a fost îmbrățișat de sute de milioane de oameni de pe întregul glob.

În ambianța revoluționară a acestor ani, mișcarea socialistă din România a devenit, în scurt timp, o forță politică de masă, înregistrîndu-se un flux puternic al muncitorilor și al altor categorii de oameni ai muncii spre organizațiile socialiste, sindicale și de tineret. Faptul că în elaborarea concepției sale programatice partidul clasei muncitoare a ținut seama de realitățile țării, pronunțîndu-se, de pe pozițiile cele mai înaintate, asupra tuturor problemelor care preocupau societatea românească, s-a răsfrînt pozitiv asupra evoluției sale organizatorice, a creșterii influenței lui în rîndurile maselor muncitoare. Este concludent faptul că, la sfîrșitul anului 1919, Partidul Socialist era singura forță politică din țară care avea organizații pe întregul teritoriu național iar efectivul său se ridica la aproape 150 000 de membri. O creștere vertiginoasă a cunoscut și mișcarea sindicală, încît de la cîteva mii de membri ai sindicatelor, cîți erau în anii războiului, ea a ajuns să cuprindă, în 1920, aproape un sfert de milion de membri.

Realizarea statului unitar precum și cerințele transformării democratice a societății românești în ansamblul ei, făceau imperios necesară unificarea pe scară națională a mișcării muncitorești și revoluționare, a tuturor forțelor politice înaintate ale țării. Exprimîndu-și satisfacția pentru înfăptuirea unității statale, Comitetul Executiv Provizoriu al Partidului Socialist din România și Comisia Generală Provizorie a Sindicatelor s-au adresat tuturor forțelor socialiste, chemîndu-le să formeze „un singur bloc socialist, un singur partid proletar, care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Romînie spre realizarea idealului ei socialist”². Procesul profund și rapid de radicalizare prin care trecea mișcarea muncitorească din România în acești ani a fost însoțit de ample dezbateri politico-ideologice. În acest scop, au fost reeditate unele lucrări teoretice ale militanților partidului, au fost traduse și publicate articole, fragmente ale unor opere ale lui K. Marx, Fr. Engels și V. I. Lenin. Și-a reluat activitatea

cercul de studii sociale „Ștefan Gheorghiu“, din Capitală, apoi cercurile similare din Iași, Ploiești, Cîmpina, Brăila, Craiova, Turnu-Severin etc.

În a doua jumătate a lunii noiembrie și la începutul lunii decembrie 1918, au avut loc ample dezbateri, atît în Comitetul Executiv al partidului, cît și în organizațiile locale, cu privire la elaborarea unui nou program, care să reflecte într-o măsură mai mare mutațiile și transformările calitative care aveau loc ori erau în curs de desfășurare în mișcarea muncitorească din țara noastră. În Proiectul de program al Partidului Socialist din România, dat publicității la 9 decembrie 1918, se sublinia ideea că dezvoltarea partidului clasei muncitoare era urmarea firească a agravării contradicțiilor capitalismului, că el trebuie să fie un partid de clasă, revoluționar, care să se inspire din învățătura socialismului științific. Scopul partidului era, după cum se arăta în document, desființarea exploatării de orice fel, prin trecerea mijloacelor de producție în stăpînirea societății. Proiectul de program sublinia că, fiind un partid revoluționar, Partidul Socialist va lupta pentru „cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din mîinile burgheziei“, „va depune toate eforturile pentru trezirea, educarea și organizarea muncitorimii, de la sate și din orașe“, pentru ca, „făcînd-o conștientă asupra idealului comunist — idealul ei de clasă —, s-o pregătească pentru momentul decisiv al realizării societății socialiste“³. Lupta pentru libertăți democratice trebuia să constituie una din coordonatele principale ale activității Partidului Socialist. Revoluția socialistă nu mai reprezenta un „ideal“ îndepărtat ci, fiind abordată în termeni de acțiune apropiată, direcționa întreaga mișcare și activitate a proletariatului, a maselor muncitoare din România. Reflectînd această orientare, Partidul Social-Democrat din România și-a schimbat denumirea în Partidul Socialist din România, subliniind și prin aceasta delimitarea față de vechile partide tradiționale ale social-democratismului.

O semnificație deosebită pe linia unificării mișcării muncitorești în cadrul statului național unitar a avut-o Conferința Partidului Socialist, din 23—26 mai 1919, ținută la București, la lucrări participînd delegați de pe întregul teritoriu al României. Măsurile organizatorice adoptate au favorizat constituirea, în decembrie 1919, a Consiliului general al Partidului Socialist, organul reprezentativ al întregii mișcări socialiste din România. Făcînd o analiză a dezvoltării societății românești, programul adoptat de conferință sublinia ideea că : „O dată cu dezvoltarea industriei s-a creat și în România un proletariat industrial care, ca și proletariatul din țările înaintate, este o clasă revoluționară, chemată a-și îndeplini misiunea istorică în evoluția societății românești“⁴.

Definind caracterul și conținutul activității politice a clasei muncitoare, programul relua și sublinia ideile din decembrie 1918 conform cărora partidul clasei muncitoare, călăuzit de principiile socialismului științific, urmărește desființarea exploatării omului de către om, „prin trecerea mijloacelor de producere... din proprietatea particulară în proprietatea întregii societăți“. În program era exprimată și concepția partidului în problema puterii politice, subliniindu-se că Partidul Socialist din România, ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, urmărește „desființarea exploatării sub orice formă și cucerirea puterii politice de către proletariat“.

În elaborarea programului s-a avut în vedere ca el să corespundă într-un înalt grad condițiilor concret-istorice și stadiului în care se afla atunci statul român. Tot în această direcție, conferința a adoptat o platformă electorală, în care erau nominalizate și concretizate problemele ma-

jore ale societății românești, precum și poziția partidului clasei muncitoare față de revendicările maselor populare.

Existența unor neclarități ca și prezența unor lideri reformiști în conducerea partidului au făcut ca, în același document, în care erau înscrise dezideratele imediate și de perspectivă ale mișcării revoluționare, să fie trecută și teza potrivit căreia orînduirea socialistă urma „să se desemneze și să se precizeze în însăși societatea burgheză, printr-o înnoire adîncă a cadrelor și așezămintelor sale”⁵, ceea ce presupunea o atitudine pasivă, de desfășurare a unor acțiuni muncitorești în limitele îngăduite de regimul burghez. Cu toată prezența unor asemenea confuzii, referitoare, cu deosebire, la practica revoluționară, programul conținea o serie de prevederi înaintate, care-l situau în fruntea celor mai avansate programe ale vremii.

O caracteristică a documentelor programatice care au apărut în această perioadă relevă preocuparea socialistilor de a aplica în mod creator principiile socialismului științific la realitățile României, subliniindu-se, totodată rolul factorilor interni și, deopotrivă, al condițiilor specifice românești. „Teoria marxistă care ne călăuzește — se scria în „Socialismul” — ne impune să cunoaștem, în rîndul dintii, împrejurările în care trăim, mediul țării noastre, solul în care trebuie să săpăm și fiecare să așezăm temelia organizațiilor noastre. Să clădim casa noastră pe temelia de piatră masivă, ca nici furtunile să nu o clatine, nici șuvoaiele să nu o miște, nici cutremurile să nu o zdruncine”⁶, aceasta însemnînd „că aplicarea socialismului într-o țară se deosebește de aplicarea lui într-alta, după cum deosebite sînt condițiile în care el trebuie să fie aplicat”⁷.

Ancorat în realitățile social-politice ale țării, partidul clasei muncitoare și-a spus cuvîntul și a preconizat soluții în toate problemele care frământau societatea românească, militînd pentru : cucerirea de libertăți general-democratice, lichidarea proprietății moșierești, îmbunătățirea condițiilor generale de viață ale poporului, asigurarea independenței economice și politice a țării, împotriva aservirii ei de către monopolurile imperialiste. Poziția înaintată a Partidului Socialist față de problemele fundamentale care se puneau în fața societății românești a dus la creșterea influenței sale în rîndul clasei muncitoare, a maselor largi populare, fapt oglindit și cu prilejul alegerilor parlamentare din acei ani. Astfel, în pofida faptului că Partidul Socialist a luat hotărîrea de a se abține de la alegerile parlamentare din noiembrie 1919 — hotărîre ce constituie o greșală tactică, motivată de faptul că alegerile urmau să se desfășoare în condițiile menținerii stării de asediu —, candidații săi, care se înscriseră deja pe listele electorale, au întrunit 273 303 voturi, obținînd 7 mandate în Adunarea deputaților. În anul 1920, cînd cadrul electoral nu mai era **legat** de starea de asediu iar partidul clasei muncitoare a avut posibilitatea să participe la campania electorală, el a reușit să obțină 21 de mandate în Cameră și 3 mandate în Senat.

Odată cu procesul de clarificare ideologică și politică în mișcarea muncitorească, are loc o creștere neconținută a acțiunilor revendicative, a luptei generale a maselor populare pentru apărarea libertăților general-democratice și ameliorarea condițiilor de viață, culminînd cu greva generală din octombrie 1920, cel mai important moment din istoria luptelor de clasă anticapitaliste din România. Această mare ridicare la luptă a constituit o puternică manifestare a clasei muncitoare pentru drepturi și libertăți politice, dînd o puternică lovitură intențiilor guvernului Averescu de a cîrmui țara printr-un regim autoritar, dictatorial ; cercurile guvernante au fost

obligate să mențină în continuare o seamă de norme constituționale, de posibilități legale pentru activitatea politică a maselor.

Pentru proletariatul român a devenit mai limpede decât înainte că partidul revoluționar trebuie să fie cât mai capabil de a se situa în fruntea maselor muncitoare pe care să le organizeze și să le conducă cu succes în lupta grea cu clasele exploatare. „Din greșelile făcute — se arăta într-un manifest apărut după greva generală — noi trebuie să tragem învățăminte pentru viitor. Lupta noastră n-a luat sfârșit. Poziția slabă trebuie întărită și armele îmbunătățite. Partidul Socialist trebuie transformat într-un puternic partid politic comunist”⁸.

Deși după greva generală din 1920 mișcarea muncitorească și activitatea partidului clasei muncitoare au fost confruntate cu momente de dificultate sporită, procesul de maturizare și călire politico-ideologică a mișcării înregistrează progrese simțitoare. Prin eforturi intensificate, la care și-au adus contribuția militanții revoluționari și masa largă a membrilor partidului, au fost realizate, treptat, premisele necesare pentru ca forumul politic suprem al clasei muncitoare să se poată întruni, să dezbată și să adopte hotărâri care să înscrie căile de rezolvare comunistă a problemelor fundamentale ale societății românești.

Totodată, amplul proces de unificare a Partidului Socialist, a celorlalte organizații muncitorești a cunoscut în vara și toamna anului 1920 noi progrese, un rol important în acest sens avându-l Congresul Partidului Socialist din Ardeal și Banat, care, desfășurându-și lucrările la Cluj, între 15 și 17 august, a hotărât unificarea cu Partidul Socialist din România. „În vederea realizării acestui deziderat, — s-a subliniat la congres — Partidul Socialist din Ardeal și Banat încetează de a mai ființa ca partid independent și lasă în grijă Congresului general, ce va avea loc mai târziu, cu participarea delegaților din toată țara, ca acesta să stabilească atât programul de acțiune cât și Statutul partidului unificat”⁹. Hotărâri asemănătoare a adoptat și Congresul mișcării socialiste din Banat, care a avut loc la Timișoara, în zilele de 19—20 septembrie 1920, precum și congresele și conferințele sindicale și de tineret. Treptat, în conștiința membrilor partidului, a muncitorilor cu un simț de clasă mai dezvoltat și-a făcut loc ideea, devenită o fermă convingere, că transformarea partidului socialist în partid comunist nu se reduce la o simplă declarație de afiliere la Internaționala a III-a ci impune profunde transformări în viața internă și în structura partidului, că acesta trebuie să-și așeze întreaga activitate pe temelia trainică a doctrinei revoluționare și să adopte principiile centralismului democratic, obiectivele sale fundamentale urmînd să fie rezolvate în strînsă legătură cu trebuințele mișcării revoluționare.

Pentru a discuta asupra condițiilor de afiliere ale partidului la Internaționala comunistă, în toamna anului 1920, a plecat în Rusia Sovietică o delegație a Partidului Socialist din România. În timpul întîlnirilor și al discuțiilor care au avut loc, socialiștii români și-au afirmat adeziunea pentru afilierea partidului la Internaționala III-a, formulînd, totodată, o serie de obiecții precum și dezacordul lor atît cu privire la modul cum era apreciat actul desăvîrșirii statului național unitar român cât și în legătură cu cererea de a se stabili încă în timpul acestor întîlniri componența organelor de conducere ale partidului.

Un eveniment care se înscrie în aria pregătirilor pentru convocarea marelui forum al partidului a fost ședința Consiliului general al partidului și sindicatelor, din 30 ianuarie — 3 februarie 1921. Nemulțumite de faptul că mișcarea muncitorească a luat un curs ireversibil către transformarea,

În cel mai scurt timp, a partidului socialist într-un partid revoluționar, comunist, elementele social-democrate nereceptive la transformările care trebuiau să se producă, dealtfel puține la număr, au declarat că se consideră în afara partidului, hotărîre care n-a afectat unitatea partidului. „Social-democrații — remarcă „Socialismul“ după ședința Consiliului general — au apărut ceea ce sînt, elemente izolate, care ar fi rămas înăuntrul partidului tot atît de străine de năzuințele masei pe cît de străine-s acum în afara partidului. Ele n-au nimic comun cu masele muncitoare de astăzi și de aceea manifestul Consiliului general proclamă cu seninătate că «unitatea partidului nu e atinsă» și partidul întreg «rămîne unit împrejurul steagului purtat cu cinste prin atîtea bătălii»»¹⁰.

În ziarele muncitorești, în secțiunile locale ale partidului, în organizațiile sindicale și de tineret s-au purtat ample discuții în legătură cu problemele politico-ideologice și organizatorice care urmau să constituie fundamentul partidului comunist. Militanții comuniști erau pătrunși de necesitatea ca partidul să întrunească acele trăsături care să-i confere caracteristicile unei avangărzi riguros organizate. „Un partid nu devine comunist nici numai pentru ca să-și schimbe numele și nici numai pentru că acceptă anumite directive“ — se scria în „Socialismul“, din februarie 1921. „Un partid devine comunist de-abia cînd el își schimbă structura și tipul de organizare, cînd devine un partid de proletari aleși, convinși, conștienți, încercați în luptă și capabili să reziste la luptă și să conducă masele mari la lupta de clasă“¹¹. Cristalizarea ideii potrivit căreia partidul comunist urma să ia ființă nu prin scizionarea vechiului partid socialist ci prin folosirea și preluarea a tot ce era pozitiv în partidul existent, în experiența și tradiția lui, a avut o mare importanță, marcînd o recuperare, pe un plan superior, a unității mișcării revoluționare.

Într-o atmosferă de mare responsabilitate politică, secțiunile partidului au organizat adunări de dări de seamă, cu acest prilej fiind aleși și delegați pentru congres. Acolo unde, din diferite motive, nu s-au putut convoca adunări, s-a dat mandat altor secțiuni să le reprezinte. În lunile premergătoare congresului anunțat în oficiosul partidului, „Socialismul“, au fost publicate ordinea de zi și texte ale unor rapoarte care urmau să fie dezbătute la congres. Actul istoric al convocării forumului mișcării socialiste și pregătirile care se făceau pentru acest eveniment au concentrat atenția întregii mișcări muncitorești, a opiniei publice din țară.

La 8 mai 1921, au început, în Capitală, lucrările Congresului general al Partidului Socialist, căruia îi revenea sarcina de a consfinți unificarea mișcării muncitorești și de a proclama transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român. La congres au fost reprezentate prin cei 90 de delegați, care dispuneau de 540 de mandate, toate organizațiile de pe cuprinsul țării. Participau de asemenea membrii Comitetului Executiv, ai Comisiei centrale de control și ai Comisiei generale a sindicatelor, reprezentanți ai mișcării de tineret și ai altor organisme muncitorești. Printre cei prezenți se numărau militanți de seamă ai mișcării socialiste : Gh. Cristescu, Al. Dobrogeanu-Gherea, Andrei Ionescu, Dumitru Grofu, Gh. Niculescu-Mizil, Constantin Mănescu, Eugen Rozvan, Mihai Macavei, Mihai Cruceanu ș.a. O parte dintre militanții revoluționari aleși ca delegați n-au putut participa, fiind arestați ori urmăriți de autorități. Alții au fost arestați în timpul deplasării la congres. După alegerea organelor de conducere și a comisiilor de lucru, congresul și-a început lucrările prin adoptarea mai multor moțiuni, care exprimau un protest hotărît împotriva măsurilor

antidemocratice, represive luate de autorități, precum și poziția de solidaritate internațională a mișcării muncitorești din România.

Documentele programatice supuse dezbaterii precum și luările de cuvânt au reliefat dorința de nezdruccinat a participanților de a înarma partidul cu o tactică și o strategie consecvent revoluționare, care să corespundă în grad mai înalt misiunii istorice de răsturnare de la putere a claselor exploatare și de „trecere a puterii politice și economice în mâna muncitorilor de la orașe și sate“. Formele de activitate și de luptă pentru atingerea acestui scop urmau să fie stabilite în funcție de condițiile concrete și de „rezistența adversarilor“, mergându-se „până la conflict înarmat cu puterea de stat capitalistă“. În programul partidului se prevedea ca, imediat după cucerirea puterii politice, clasa muncitoare să procedeze la exproprierea mijloacelor de producție și schimb acolo unde procesul de concentrare capitalistă este mai înaintat, trecându-le în proprietatea socialistă. Pentru a nu se crea nelămuriri cu privire la categoriile și limitele expropriării, în program se sublinia că „mica producțiune sau simplul meșteșugar, în afară de câteva unelte, mai mult sau mai puțin primitive, nu posedă nimic. Prin urmare, nici una, nici altul nu pot fi expropriate“¹². Datorită unor limite de cunoaștere, programul nu delimita cu suficientă claritate obiectivele revoluției în funcție de stadiul de dezvoltare și de etapa revoluționară în care se afla România. În pofida acestor neajunsuri, el sintetiza experiența și cuceririle anterioare ale mișcării muncitorești și socialiste, sub aspect ideologic și politic, teoretic și practic, concluziile de fond ale acestei experiențe fiind puse pentru prima dată în termeni de acțiune practică, care vizau transformări radicale în viața societății românești.

Înscrierea partidului pe o traiectorie ferm revoluționară a fost exprimată limpede și în alte documente supuse dezbaterii la congres, în rezoluția cu privire la problema agrară, în chestiunea naționalităților, în proiectul de statut al partidului ș.a. Dezbaterile pe marginea raportului cu privire la aderarea Partidului Socialist din România la Internaționala Comunistă au luat sfârșit în seara zilei de 11 mai, după care, într-un entuziasm de nedescris, — după cum se relatea în ziarul „Socialismul“ — s-a trecut la vot. Congresul a hotărât cu o majoritate de 428 voturi (mandate) afilierea necondiționată la Internaționala a III-a Comunistă, și cu 111 voturi (mandate) afilierea cu anumite rezerve¹³. S-a hotărât, astfel, transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, realizându-se, în fapt, dezideratul pentru care au militat cu ardoare și devotament cei mai buni fii ai clasei muncitoare. Aceasta a constituit o strălucită victorie politică, ideologică și organizatorică a clasei muncitoare, rezultatul unui amplu proces de maturizare, clarificare ideologică și organizare politică a mișcării muncitorești din România.

Partidul Comunist Român a luat ființă ca un partid național, centralizat, având organizații în întreaga țară. El înmănușea muncitori cu o conștiință de clasă ridicată din rindurile poporului român și ale naționalităților conlocuitoare. Titulatura de Partid Socialist-Comunist, care a fost folosită încă înainte de Congresul din mai 1921 și care a figurat în documentele partidului până la cel de-al doilea congres, avea menirea să sublinieze ideea continuității, filiațiunea directă și legitimă cu trecutul mișcării și, totodată, să realizeze saltul calitativ, valențele noi, revoluționare care defineau partidul comunistilor. Referindu-se la unitatea dialectică între conținut și saltul calitativ din mișcarea muncitorească, reflectată pregnant la Congresul general al partidului din mai 1921, tovarășul Nicolae Ceaușescu releva: „Partidul comunist, continuatorul direct al

mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională¹⁴.

Întemeind-și activitatea pe tradițiile înaintate ale mișcării noastre muncitorești, pe legătura organică cu realitățile țării, pe spiritul revoluționar, patriotismul fierbinte și internaționalismul militant al membrilor săi, partidul comunist întrunea acele trăsături și calități care să-i permită să organizeze și să conducă clasa muncitoare și aliații ei firești în lupta pentru realizarea obiectivelor revoluției și a idealului făuririi orînduirii socialiste. Începînd din 1921, clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a fost prezentă și și-a spus cuvîntul în toate împrejurările mai importante, s-a situat în fruntea luptei pentru libertate și progres social, pentru cauza construirii socialismului și comunismului în patria noastră. Încă din primii ani ai activității sale, acumulînd treptat experiență, înfruntînd obstacole, greutăți, partidul comunist a dovedit capacitatea de a reflecta veridic realitatea din România, de a folosi posibilitățile legale pentru mobilizarea mai largă a maselor muncitoare în lupta pentru transformarea societății, pentru victoria socialismului și comunismului.

Activitatea politică, ideologică și organizatorică a Partidului Comunist Român a fost, imediat după crearea sa, îngreunată într-o bună măsură de faptul că primul său congres n-a avut posibilitatea de a clarifica pînă la capăt multiplele probleme legate de strategia și tactica partidului, de organizarea luptei maselor. Prin întreruperea lucrărilor congresului și arestarea unui număr important de militanți, opera de organizare a partidului rămăsese neterminată. Nu a fost aprobat și votat statutul partidului, nu a fost ales comitetul său central și nici nu au fost luate hotărîrile privind activitatea partidului în mai multe probleme care au figurat pe ordinea de zi¹⁵.

Între anii 1921—1924, Partidul Comunist Român, desfășurînd-și activitatea în condiții legale, și-a concentrat atenția asupra întăririi sale organizatorice și a definirii liniei sale generale, politice. Acumulînd treptat experiență, înfruntînd obstacole, greutăți, partidul comunist a reușit să-și refacă structura organizatorică, centrală și locală, să facă posibilă reapariția ziarului „Socialismul” și a altor organe de presă revoluționare, să se afirme ca o veritabilă forță de avangardă a celor ce muncesc. Creșterea prestigiului Partidului Comunist Român, a influenței sale în rîndurile maselor muncitoare, politica sa democratică, populară și revoluționară, au îngrijorat clasele exploatare. Evoluția vieții politice românești ducea inevitabil către formarea unei coaliții de forțe opoziționaliste, avînd în componența sa factorii de acțiune social-politică revoluționară. Îngrijorat de această perspectivă, guvernul liberal a declarat Partidul Comunist în afara legii, încercînd, prin măsuri represive, să-i bareze calea către mase. Teroarea și vicisitudinile vremii nu au reușit să înfrîngă voința de luptă a comuniștilor, a militanților revoluționari pentru progres și o viață mai bună. „Partidul Comunist — se arată într-un manifest — știe că sub regimul brutal al burgheziei nu se poate aștepta la libertate și legalitate. El știe și s-a așteptat ca teroarea să crească tot mai mult împotriva lui. Dar tot atît de bine știe că, oricare ar fi teroarea, el nu va părăsi postul său de conducător al maselor muncitoare exploatate...”¹⁶.

În noile împrejurări, de după interzicerea sa, în 1924, necesitatea organizării muncii ilegale, a îmbinării ei cu munca legală, găsirea unor forme de manifestare care să asigure lărgirea și întărirea legăturilor partidului cu masele muncitoare, în primul rînd cu proletariatul, au devenit

probleme de stringență actualitate. Potrivit condițiilor aspre ale muncii ilegale, comuniștii și-au adaptat tactica la cerințele impuse de momentul istoric dat, găsind și folosind forme noi, variate de îmbinare a muncii ilegale cu activitatea legală, menită să asigure menținerea și dezvoltarea legăturilor partidului cu masele, posibilitatea afirmării sale în viața politică. Activitatea desfășurată de partid pentru strângerea și întărirea legăturilor cu masele muncitoare, pentru organizarea și conducerea luptei acestora s-a împletit strâns cu lupta pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare în frontul unic al comuniștilor și socialiștilor. În această acțiune, forțele revoluționare au avut de învins numeroase piedici și greutăți, generate nu numai de existența mai multor partide muncitorești — Federația Partidelor Socialiste din România (1921—1927), Partidul Social-Democrat, constituit în 1927, Partidul Socialist al Muncitorilor din România, creat în 1928, fiecare dintre acestea având sub influența lor sindicate, organizații de tineret, organe de presă etc. —, dar mai ales, de concepțiile avute de acestea în problemele majore ale luptei revoluționare. În aceste împrejurări, Partidului Comunist Român i se cerea să se creeze o tactică elastică, plină de înțelegere pentru cucerirea majorității clasei muncitoare în lupta unită împotriva exploatării. Organizând lupta împotriva exploatării și asupririi, comuniștii au demască politica dusă de vîrfurile reacționare ale claselor dominante, care facilitau pătrunderea capitalului monopolist occidental în economia țării. Se arăta atunci că printr-o astfel de politică se creau condiții pentru ca interesele politice și economice ale țării noastre să fie subordonate tot mai mult puterilor străine, fapt ce ducea la știrbirea independenței și suveranității naționale a patriei noastre.

Reprezentînd o puternică manifestare a voinței clasei muncitoare, în frunte avîndu-i pe comuniști, de a se opune politicii antipopulare a claselor exploatoare, eroicele bătălii de clasă din timpul crizei economice, care au culminat cu marea ridicare la luptă din ianuarie—februarie 1933 au avut, pe lîngă caracterul lor politic și economic intern, un puternic caracter antiimperialist, împotriva capitalului monopolist care deținea poziții însemnate în ramurile economice principale. Aceste lupte au zădărnicit aplicarea Planului de la Geneva, au ridicat obstacole în calea politicii de cedare a claselor dominante în fața capitalului străin, au întărit frontul luptei proletare împotriva exploatării. Totodată, luptele din 1933 s-au înscris printre primele mari acțiuni ale clasei muncitoare internaționale după venirea la putere a hitlerismului în Germania.

În noile împrejurări, rolul clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă a crescut nemăsurat, partidul politic revoluționar al proletariatului situîndu-se în fruntea forțelor sociale și politice ale vremii. În condițiile afirmării fascismului pe plan internațional, ale transformării Germaniei într-un focar de revizuire teritoriale, de încălcare a tratatelor internaționale, precum și al creșterii pericolului fascist pe plan intern, cînd în viața politică a țării se accentua pericolul de lichidare a democrației burgheze, de restrîngere a oricăror drepturi și libertăți cetățenești, au sporit eforturile Partidului Comunist Român pentru coalizarea tuturor forțelor patriotice, democratice și antifasciste, pentru apărarea drepturilor și libertăților civice, pentru apărarea integrității teritoriale, independenței și suveranității naționale a României. „Noi, comuniștii, — se spunea într-un document al partidului — care ne iubim fierbinte poporul nostru, pentru a cărui plîne, pentru a cărui libertate, pentru a cărui cultură luptăm fără preget, și pentru care știm să dăm jertfele cele mai grele... noi, comuniștii, știm să stăm în fruntea mișcării pentru apărarea neatîrnării poporu-

lui nostru“¹⁷. Această amplă activitate desfășurată de comuniști pentru apărarea intereselor majore ale poporului român, a integrității teritoriale, a independenței și suveranității țării a fost dusă și prin intermediul a numeroase organizații de masă legale și semilegale, create, conduse ori influențate de partid, precum și prin intermediul publicațiilor ilegale și legale muncitorești și democratice, în care cuvîntul partidului a fost permanent prezent, unde, alături de comuniști, socialiști și social-democrați, au colaborat oameni politici și de cultură proeminenți.

Un capitol deosebit de luminos din lupta clasei muncitoare din țara noastră, a întregului popor român, în frunte cu Partidul Comunist Român îl constituie secțiunile de solidaritate internaționalistă cu acele forțe care luptau împotriva pericolului fascist și a războiului, pentru progres și democrație. În acest context se înscriu numeroasele și variatele forme de manifestare a solidarității militante antifasciste cu Ernst Thälman, Gheorghe Dimitrov, cu poporul abisinian, victimă a fascismului italian, cu poporul chinez, cu frontul popular înfăptuit în Franța etc. Circa 600 de voluntari români, comuniști și alți antifasciști, au luptat cu arma în mînă în apărarea Spaniei republicane. Eroica luptă dusă în acei ani de partidul comunist în fruntea clasei muncitoare și a unor largi forțe progresiste, sub steagul democrației și independenței țării, amploarea mișcărilor democratice și atitudinea realistă a unor personalități și grupări politice burgheze au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și înrobirea țării Germaniei naziste.

După instaurarea dictaturii militaro-fasciste, în septembrie 1940, România a fost subordonată intereselor Germaniei hitleriste, fiind tirită în războiul antisovietic. În noile condiții, cînd independența națională a fost grav afectată, lupta antifascistă desfășurată de poporul român s-a transformat într-o amplă mișcare de rezistență antihitleristă, care a căpătat un caracter național, cuprinzînd cercuri politice și pături sociale extrem de diverse. În fruntea acestei rezistențe s-a situat clasa muncitoare, condusă de partidul său de avangardă, Partidul Comunist Român.

Declanșarea revoluției de eliberare socială și națională din august 1944 a marcat o nouă etapă în istoria patriei noastre, a deschis calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de libertate ale poporului român, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale, a afirmării României ca națiune liberă și demnă în rîndul națiunilor lumii contemporane. Totodată, victoria insurecției și intrarea armatei române în războiul antihitlerist au fost apreciate pe plan internațional ca acte cu profunde implicații asupra cursului celui de-al doilea război mondial, accelerînd prăbușirea frontului fascist în această zonă a Europei. Procesul revoluționar din România, început la 23 August 1944, a cunoscut o desfășurare ascendentă, în etape succesive, fără întrerupere între ele, determinînd transformarea democratică, radicală a societății românești, a structurilor sale economice și social-politice, victoria orînduirii socialiste și cucerirea deplinei independențe și suveranități naționale. În cursul acestei perioade istorice, forțele democratice, revoluționare, conduse de Partidul Comunist Român, au cucerit puterea de stat, asigurînd un șir de transformări necesare trecerii la revoluția socialistă, cum au fost : instaurarea guvernului revoluționar-democratic la 6 martie 1945 ; înfăptuirea unor reforme cu caracter revoluționar-democratic ; abolirea monarhiei ; proclamarea Republicii.

Un factor decisiv pentru întărirea capacității partidului clasei muncitoare de a-și exercita rolul conducător, de a asigura mobilizarea și unirea într-un singur șuvoi a tuturor forțelor revoluționare, democratice, l-a

constituit unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat, eveniment consemnat la Congresul din februarie 1948, și crearea, prin aceasta, pe baza concepției marxist-leniniste, a partidului unic al clasei muncitoare. Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii la sfârșitul anului 1947 — în urma proclamării Republicii —, a deschis o nouă etapă istorică de dezvoltare a României, de transformări radicale în toate domeniile vieții economice, sociale, politice și spirituale — etapa îndeplinirii sarcinilor revoluției socialiste. În această etapă, partidul a desfășurat o intensă activitate politic-organizatorică, reușind să soluționeze în mod corespunzător multiplele probleme ale făuririi noii orînduirii sociale. În spirit de înaltă responsabilitate, proprie activității partidului, la o analiză obiectivă a înseși activității sale, se poate afirma că drumul parcurs nu a fost lipsit de unele greutăți interne, sustrăgîndu-l, în unele cazuri, de la preocupările principale. Așa cum arată și Programul Partidului Comunist Român, de fiecare dată însă partidul a găsit în sine forța necesară pentru a depăși lipsurile și greutățile. Caracteristica generală a activității sale a fost și este slujirea devotată a intereselor fundamentale ale poporului, aplicarea creatoare a principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete ale țării.

O nouă perioadă, cea mai fertilă și mai dinamică din activitatea partidului și a dezvoltării României, a fost inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., ținut în 1965, și amplificată în anii care au urmat. În acest timp, a fost elaborată linia făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, etapă superioară, de maturizare și evoluție neîntreruptă a orînduirii sociale noi, de lărgire și diversificare a bazei tehnico-materiale a socialismului, de perfecționare a bazei economice a societății, a suprastructurii ei, a culturii, ideologiei, a activității de educare a maselor populare.

Eveniment politic de amplă semnificație, Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, care a avut loc la București în perioada 19—23 noiembrie 1979, a constituit o puternică manifestare a forței și unității politice, ideologice și organizatorice a partidului, a unității dintre partid și popor. Lucrările congresului au demonstrat cu deosebită putere unitatea de nezdruccinat a tuturor comuniștilor, a întregului nostru popor în jurul partidului, al tovarășului Nicolae Ceaușescu, strălucit gînditor și conducător revoluționar, care dinamizează întreaga operă de construire și edificare a socialismului în patria noastră.

*

* *

La împlinirea a șase decenii de la făurirea Partidului Comunist Român, în retrospectiva drumului parcurs de poporul nostru, acest eveniment ne apare deosebit de bogat în semnificații. Transformările radicale care au avut loc în anii revoluției și construirii socialismului în toate domeniile sînt inseparabil legate de existența și activitatea partidului clasei muncitoare — Partidul Comunist Român —, sub a cărui conducere poporul român făurește astăzi societatea socialistă multilateral dezvoltată, militează activ pentru împlinirea înaltelor idealuri de libertate și dreptate socială, pace, bunăstare și fericire ale tuturor celor ce muncesc, pentru triumful cauzei generale a socialismului. „Niciodată în România, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — n-a existat un alt partid cu o istorie atît de bogată și glorioasă, care să fi luptat cu abnegație și să fi realizat atîtea pentru fericirea poporului român, pentru măreția națiunii noastre“¹⁸.

- ¹ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 40.
- ² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 166.
- ³ *Ibidem*, p. 126—127.
- ⁴ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 119.
- ⁵ *Ibidem*, p. 205.
- ⁶ *Socialismul*, din 6 noiembrie 1920.
- ⁷ *Socialismul*, din 12 martie 1919.
- ⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota A-IV-2.
- ⁹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*. Editura politică, București, 1966, p. 477.
- ¹⁰ *Socialismul*, din 6 februarie 1921.
- ¹¹ Citat după lucrarea : *Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921)*, apărută sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac. Editura științifică, București, 1971, p. 468—469.
- ¹² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 623.
- ¹³ *Ibidem*, p. 724.
- ¹⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 275.
- ¹⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*. Editura politică, București, 1966, p. 735.
- ¹⁶ *Lupta comunistă*, nr. 1, din 10 aprilie 1924.
- ¹⁷ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., A. XIX-4, nr. 793.
- ¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 414.